

POSTANOWIENIE

Dnia 12 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z wniosku A. F.
przy uczestnictwie M. K.
o stwierdzenie nabycia spadku,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 12 czerwca 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 25 kwietnia 2019 r., sygn. akt XXVII Ca (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania
i oddala wniosek wnioskodawczyni o zasądzenie od uczestniczki
kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Uczestniczka postępowania M. K. wniosła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 25 kwietnia 2019 r., oddalającego jej apelację od postanowienia Sądu Rejonowego w W. z dnia 26 września 2017 r. Sąd Rejonowy stwierdził, że spadek po E. D., zmarłym w dniu 11 września 2016 r. w W. na podstawie testamentu notarialnego sporządzonego w dniu 24 stycznia 2013 r., otwartego i ogłoszonego na rozprawie w dniu 15 września 2017 r. nabyły:

- córka M. K. z domu D., córka E. J. i M. z dobrodziejstwem inwentarza w ½ części spadku.

- bratanica A. F. z domu D., córka Z. J. i J. z dobrodziejstwem inwentarza w ½ części spadku.

Sąd Rejonowy ustalił, że spadkodawca miał jedno dziecko - córkę M. K. W dniu 24 stycznia 2013 r. sporządził testament notarialny, w którym do spadku powołał po połowie córkę oraz bratanicę A. F. Sąd uznał, iż nie zachodziły podstawy stwierdzenia nieważności testamentu, nie kwestionowała go też uczestniczka postępowania. Dopiero nowoustawiony przez nią profesjonalny pełnomocnik, już po zamknięciu rozprawy, w piśmie procesowym złożonym w dniu 25 września 2016 r., wniósł na podstawie art. 225 k.p.c. o otwarciu rozprawy na nowo i zmodyfikował dotychczasowe stanowisko uczestniczki, wnosząc o stwierdzenie nabycia spadku po E. D. na rzecz uczestniczki na podstawie ustawy. Powołał nowe wnioski dowodowe, mające wykazać, że wnioskodawczyni i jej ojciec wywierali wpływ na spadkodawcę, aby sporządził testament określonej treści. Sąd Rejonowy nie uwzględnił żadnego z wniosków zawartych w piśmie, uznając, że powołane okoliczności nie miały cech nowości.

Natomiast Sąd drugiej instancji, rozpoznający sprawę na skutek apelacji uczestniczki, uznał za uzasadnione zarzuty proceduralnej wadliwości zaniechania otwarcia zamkniętej rozprawy, wobec kwestionowania ważności testamentu. Uchybienie to naprawił, uzupełniając postępowanie dowodowe zgodnie z wnioskami obu uczestniczek postępowania. Po dokonaniu oceny zgromadzonego materiału dowodowego nie znalazł jednak podstaw do stwierdzenia, że spadkodawca testował będąc w stanie wyłączającym świadome bądź swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie ostatniej woli.

W skardze kasacyjnej uczestniczka zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na treść orzeczenia - art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego w całości, a także o uchylenie postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 26 września 2017 r. i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w W. do

ponownego rozpoznania. Domagała się także zasądzenia od wnioskodawczynie na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną uczestniczki wnioskodawczynie wnioskuje o jej oddalenie i o przyznanie jej zwrotu kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie występują przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania.

Skarżąca uzasadniła potrzebę przyjęcia jej skargi przesłanką z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. to znaczy wystąpieniem w sprawie istotnych zagadnień prawnych, które sprecyzowała w pytaniach:

1) Czy brak rozpatrzenia przez Sąd pierwszej instancji zgłaszanych przez uczestnika postępowania o stwierdzenie nabycia spadku zarzutów dotyczących nieważności testamentu stanowi nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., a co za tym idzie powinno skutkować uchyleniem postanowienia i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania?

2) Czy przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości, w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku dotyczy sytuacji, w której Sąd pierwszej instancji nie przeprowadził żadnych dowodów na okoliczność ustalenia ważności testamentu, w sytuacji gdy ważność ta była kwestionowana przez uczestniczkę postępowania?

Istotne zagadnienie prawne to doniosły problem prawny, nowy lub już wcześniej występujący, lecz nadal niedostatecznie rozważony i wyjaśniony, mający znaczenie nie tylko jako wątpliwość występująca w danej sprawie i rzutująca na jej rozstrzygnięcia, ale powtarzający się w przestrzeni prawnej i mający ważne znaczenie także w innych sprawach. Problem taki powinien być ujęty w powiązaniu z przepisami prawnymi, na których tle powstał i sprecyzowany w wywodzie prawnym wskazującym na źródła i przedmiot niejasności i na możliwe rozwiązania interpretacyjne. Ze względu na odmienny cel instytucji przedsądu nie może polegać na prostym odwołaniu się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Musi też wymagać rozstrzygnięcia jako zagadnienie, którego rozwiązanie jest niezbędne, aby można było wydać orzeczenie w sprawie, w której zostało wskazane.

Zagadnienia prawne przedstawione przez uczestniczkę nie mają tych cech. Odpowiedź na wskazywane przez skarżącą wątpliwości pozostanie bez wpływu na treść rozstrzygnięcia. Nierozpoznanie istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji stwarza sądowi odwoławczemu możliwość, a nie obowiązek uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Można oczywiście rozważać, kiedy sąd drugiej instancji powinien z tej możliwości skorzystać. W świetle utrwalonego orzecznictwa nie budzi wątpliwości, że nie ma przeszkód, aby sąd drugiej instancji wydał orzeczenie kończące postępowanie, jeżeli nie zmienia ustaleń faktycznych dokonanych przez sąd pierwszej instancji, a chodzi tylko o ich ocenę prawną (o prawidłowe zastosowanie prawa materialnego). Tak było w rozpoznawanej sprawie i dlatego jej okoliczności nie stanowią dobrej podstawy do wyznaczania granic, poza którymi może dojść do naruszenia prawa do dwuinstancyjnego postępowania i naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, nie publ.). Nierozważenie przez sąd pierwszej instancji jednego z zagadnień materialnoprawnych występujących w sprawie nie stanowi nierozpoznania jej istoty (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2004 r., IV CK 229/04, nie publ.). Z kolei podstawa uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji z uwagi na potrzebę przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 in fine k.p.c.), będąca wyjątkiem od zasady merytorycznego rozstrzygnięcia, nie może być

rozszerzająco interpretowana, ponieważ prowadziłoby to do sprzeczności z istotą postępowania apelacyjnego. Założeniem uregulowania art. 386 § 4 in fine k.p.c. było dopuszczenie możliwości wydania wyroku kasatoryjnego w wypadkach sporadycznych, w których nie doszło do przeprowadzenia dowodów. Nawet zatem konieczność znacznego uzupełnienia postępowania dowodowego nie wypełnia tej przesłanki (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2014 r., I CZ 78/14, niepubl.). Nie można przyjąć, że w rozpatrywanej sprawie Sąd Rejonowy nie przeprowadził w ogóle postępowania dowodowego. Sąd Rejonowy nie zbadał jedynie zarzutu nieważności testamentu, co było uchybieniem procesowym, jednak zostało sanowane poprzez przeprowadzenie postępowania dowodowego przez Sąd Okręgowy, natomiast stwierdzenie przez Sąd Rejonowy, że dziedziczenie nastąpiło na podstawie testamentu oznacza, że Sąd ten zbadał inne aspekty prawidłowości testamentu, niż podniesione później przyczyny mające wskazywać na jego nieważność z powodu stanu w jakim znajdował się testator.

W tych okolicznościach przedstawione przez skarżącą wątpliwości nie mają charakteru istotnych zagadnień prawnych w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Okoliczności sprawy nie wskazują też, aby zachodziły inne przesłanki przedsądu przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia tej skargi do rozpatrzenia.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 1 w związku z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. oraz w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.